

Det moraliska dilemmat

Paola
Russo

Det moraliska dilemmat

Paola
Russo

Paola Russo

Det moraliska dilemmat

Saga

Det moraliska dilemma

Copyright © 2019 Paola Russo och SAGA Egmont, an imprint of
Lindhardt og Ringhof A/S Copenhagen

All rights reserved

ISBN: 9788726283440

1. E-boksutgåva, 2019

Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än
personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med Saga samt
med författaren.

Lindhardtogringhof.dk

Saga är ett förlag i Lindhardt og Ringhof, ett förlag inom Egmont-
koncernen

Lena Bornedahl hade aldrig varit någon skönhet, möjligen var det därför som hon blivit en sådan driven handläggare på Arbetsförmedlingen. Eller så var det för att hon fortfarande inte hade insett att tiden hade sprungit ifrån henne för länge sedan. Kanske hände det en helt vanlig januaridag, medan hon väntade på tunnelbanan hem till Aspudden. Det kan också ha skett på onsdagen den 16 september 1992 klockan 15:20, medan hon satt i ett modulrum med plywoodväggar och ergonomisk skrivbordsstol, då när Stockholms första tiggare hade börjat dyka upp runt Stureplan och Riksbankschefen höjde räntan över räntetrappans översta steg.

Utexaminerad från Socialhögskolan 1978 hade hon som tjugotreåring fått lära sig att det viktigaste för en människas välbefinnande var möjligheten att få känna sig betydelsefull i ett socialt sammanhang. Numera handlade det mesta om statistik och åtgärds paket.

Hennes nuvarande arbetsplats, Arbetsförmedlingen City, på Tunnelgatan i Stockholm, skulle antagligen bli hennes sista. Om inte någon ny omstrukturering skedde som tvingade iväg henne till ett förortskontor.

Lena Bornedahl suckade lätt medan hon grävde runt efter näsdukspaketet i sin svarta handväska med detaljer av guldfärgad plast. Hon sjönk ner på ett fönstersäte i den ännu halvfulla tunnelbanevagnen och snöt sig därefter ljudligt.

Resvägen till och från arbetet var precis lagom lång. De tjugo minuterna mellan Aspudden och Hötorget, med

tågbyte på Slussen, gav henne det dagliga andrum som hon behövde för att förbereda sig på morgonen och för att lugna ner sig på eftermiddagen.

Klockan var kvart i åtta när hon klev av tåget vid Slussen. Hon skulle vara på kontoret i tid till morgonmötet vid åtta, kanske till och med hinna bättra på sminket som för varje dag tycktes ätas upp allt fortare av huden. Lite rouge och mascara behövde hon lägga på, för att inte helt försvinna in de färglösa väggarna på förmedlingen.

Sextiotre år gammal och gift med samma man sedan trettiosju år hade hon slutat att tro på mirakler, både privat och yrkesmässigt. Det finns inga hopplösa fall, brukade hon visserligen fortfarande hävda, men tron på att hon skulle kunna hjälpa varje människa som kom i hennes väg till ett bra liv hade hon numera förlorat. Ett drägligt liv var mer än gott nog. För alla.

Tunnelbaneuppgången låg precis bredvid kontoret. Några få steg på den vanskligt isiga gatan och som alltid slogs hon av hur ful och mörk platsen var. Den stora kontorsbyggnaden mittemot stal allt av dagsljus för handläggarna som satt inneslutna i sina små fönsterrum. Vilket rum man satt i kvittade egentligen: lysrör behövdes dygnet runt året runt oavsett var i byggnadskroppen man hamnade. Likväl cirkulerade ständigt önskelistor och upprop för allt ifrån rumstilldelning till gardinval.

Själv hade Lena Boredahl slutat att bry sig om det mesta på jobbet som inte direkt angick de arbetssökande hon tilldelades: hennes klienter. Eller kunder var det väl man skulle kalla dem nu. Hon höll inte någon särskilt bra reda på terminologin. Aktivitetsgarantier blev till jobbgarantier och faser och torg kom och försvann alltmedan åtgärderna och resultaten var och förblev i stort sett detsamma.

Klockan elva skulle hon leda ett timslångt informationsmöte för en ny grupp med långtidsarbetslösa. Det kändes alltid lika obekvämt, trots att hon inte bar något personligt ansvar för hur reglerna utformades, och trots att hon hade arbetat i snart fyrtio år som handläggare på Arbetsförmedlingen. Hon vande sig tydligen aldrig.

När klockan var fyra minuter i åtta passerade Lena Bornedahl

Arbetsförmedlingens entréplan iklädd sin flaxande röda kappa och med Yngsjöbroddarna glatt klapprande efter sig. Hon hälsade artigt på några kollegor och tog sedan spiraltrappan upp till första våningen och gick in till sitt för tillfället tilldelade rum, nummer tolv. Fönsterlöst och med en törstigt brunfläckig yuccapalm i ena hörnet och bröllopsbilden av henne och Kurt i blå mosaikram på skrivbordet, intill en miniatyrgondol med tillhörande gondoljär, som varje morgon försatte henne i en passande stämning av tyst annalkande undergång.

Morgonmötet förlöpte utan problem. Arbetsdagens första kopp kaffe smakade alltid bättre än de efterkommande. Tre korta samtal på raken. Ingenting komplicerat. Frågor om handlingsplaner och en kvinna som verkade ha hittat någon form av praktikplats som hon behövde få godkänd. Kanske skulle det vända snart trots allt? Ibland kunde Lena Bornedahl få den känslan, de dagar när ingen arbetssökande skällde ut henne och hon inte tvingades att försvara ett system som hon inte längre ville försvara.

Hon begrep att människor tappade koncepten. Flippade ur när de insåg att de var fast i ett hamsterhjul av arbetslöshet och ändlösa praktikperioder. Så många möten hon hade suttit i och sett det i blicken på den arbetssökande. Medvetenheten om att det som stod på pappret; det som Lena Bornedahl läste upp högt, och det

som i verkligheten skulle ske, var två mycket skilda ting. De verkligt behövande kunde hon sällan hjälpa, de hamnade förr eller senare hos socialen

Ingenting kan få en människa att tappa greppet och livslusten som hyckleri, tänkte hon medan hon tuggade i sig den medhavda fullkornspastasalladen vid skrivbordet i rum tolv.

Tisdagseftermiddagen den tredje december förflöt sedan utan att någonting anmärkningsvärt hände, mer än att hon fick en komplimang för sin hemstickade tröja av en vanligtvis fåordig kollega, och att tre av de femton lysrören i korridoren utanför hennes arbetsrum gick sönder ett efter ett, inom loppet av bara tio minuter.

Tunnelbanevagnen på Slussen var proppfull när hon vid kvart över fem steg på linje tretton mot Norsborg. Kurt brukade nästan alltid handla, så att hon skulle slippa släpa hem matkassar. Han var pensionär nu, men själv hade hon två år kvar, om inte pensionsåldern hann höjas innan dess.

Snart skulle nog människor tvingas arbeta tills de blev sjuttiofem, tänkte hon och betraktade sitt bleka trötta ansikte i fönsterrutan. Ändå kunde de väl skatta sig lyckliga, både hon och Kurt. Eller?

"Tyckte du inte om maten?"

Kurt Bornedahl gav sin fru en bekymrad blick över köksbordet. "Du håller väl inte på att bli sjuk?"

Lena skakade på huvudet och la ner besticken.

"Jag är inte så hungrig bara", sa hon och drack en klunk äppeljuice.

"Har han varit på dig igen?" sa Kurt och torkade av munnen med en servett.

"Du borde polisanmäla."

"Han har varken ringt eller dykt upp på kontoret på över en vecka." Hon tog sin tallrik och gick bort till diskbänken.

”Oroa dig inte, jag är trött bara. Jag går och tittar lite på teve.”

Lena Bornedahl somnade snart i den bruna soffan framför teven och vaknade inte förrän klockan var långt över midnatt. Huset låg tyst och teven var avstängd. Efter att ha borstat tänderna och druckit ett glas ljummet kranvatten gick hon och la sig och sov sedan en drömlös sömn tills väckarklockan ringde klockan sex.

Onsdagsmorgonen bjöd på ett lätt snöfall och gjorde promenaden ner till Aspuddens tunnelbanestation tystare än vanligt. Kanske skulle hon och Kurt kunna resa bort en vecka under julhelgerna? Inte långt bort, men tillräckligt för att det skulle kännas som en semester. Bo på något värdshus och ta vinterpromenader och åka släde med bjällerklang. Tanken på en liten resa gjorde henne lättare till sinnes. Att få komma bort ett par dagar från det vanliga lunket och från det lätt neurotiska julfirandets alla måsten och överdrifter.

2

Ola Nordgren tyckte inte om snö. Inte om sitt arbete som skattehandläggare på Skatteverket i Solna heller. Och avokadon som han klämde på var halvrudden. Varför kunde de inte ta hem lagom mogna frukter och grönsaker?

Han såg sig omkring i den proppfulla mataffären och kände irritationen bubbla upp och trycka på, som lavan inuti en tilltäppt gammal vulkan.

”Och den här påsen med skumtomtar”, sa han och ryckte åt sig en godispåse från högen bredvid kassan och slängde ner den på rullbandet.

Han borde inte äta sötsaker. Den senaste hälsokontrollen hade visat på höga såväl kolesterol som blodsockervärden. Hans fru EvaBritt hade därför bestämt att inga kakor skulle bakas till julen, inte ens klenäter. Ola Nordgren älskade klenäter.

Utanför affären ställde han ner plastkassen på den saltmoddiga trottoaren och rev upp påsen med skumtomtar. Fem skära tomtar senare kände han sig betydligt bättre till mods och gick på sockerhöga ben till parkeringen där han slängde in sin matkasse i baksätet och satte sig i förarsätet.

Till tonerna av en Ziggy Stardustlåt från 1972 började han att trumma takten på ratten. Ännu en arbetsdag var över. 1972 hade han varit femton år, nu var han sextioett.

*We've got five years, stuck on my eyes
We've got five years, what a surprise
We've got five years, my brain hurts a lot
We've got five years, that's all we've got*

När låten var slut stängde han av Ipoden, vred om bilnyckeln och körde i ett fullkomligt neutralt känsloläge hem till radhuset på Basgränd i Vällingby, till sin fru och till den väntande råkostmiddagen.

"Hon ringde idag igen", sa Ola när de efter middagen, bestående av sojabiff och förvälld palsternacka med japansk tunnflytande dressing, satt i tevesoffan i gillestugan och drack kaffe.

"Vem?"

EvaBritt hade blicken fäst på teverutan där en hysteriskt viftande man i stort skägg och lila turban skrek någonting om revolution.

"Mentala Mona", sa Ola surt och bestämde sig för att inte berätta någonting mer, det var meningslöst.

Dessutom stred det mot hans principer att tala om de ärenden som hamnade på hans bord, och framför allt att göra sig lustig över människors ekonomiska problem.

Mona Malmsten var en kvinna vars möbelfirma hade gått i konkurs och som varje vecka ringde för att avreagera sig på sin gamle handläggare Ola Nordgren. Detta trots att hennes ärende var avslutat sedan två år.

"Jaha?" sa Eva-Britt med tonfallet hos den som inte vill veta men ändå känner att situationen kräver att hon måste verka intresserad.

"Och vad sa hon den här gången?"

Ola teg och drack tre klunkar kaffe i rad innan han ställde ner sin mugg med bilden av en röd Ferrari på glasbordet och reste sig upp.

"Jag går och lägger mig nu", sa han och stegade iväg. "Ola", hördes EvaBritts uppmanande röst efter honom, "ta med dig Smutten upp är du snäll."

Ola gick suckande tillbaka och lyfte upp den sovande orangevita tolvkiloskatten ur soffan.

"Lägg honom på din sida", sa EvaBritt och räckte honom Ferrarimuggen, "ta med dig din mugg också. God natt."

Onsdagen den fjärde december började inte bra för Ola Nordgren. Han hade sovit illa och korsryggen värkte igen. Den sjukgymnastik som han gjort i november hade, precis som han förutspådde innan han gick till sjukgymnasten, inte hjälpt alls.

"Du slutade för tidigt", sa EvaBritt när han påpekade saken vid frukostbordet.

"Man ska hålla på med övningarna i minst två månader, det gjorde Bengt och nu spelar han tennis igen, säger Irma."

Ola kände hur mycket han ogillade både Bengt och hans fru Irma Lövberg och svalde ett par huvudvärkstabletter.

EvaBritt bredde fikonmarmelad på en riskaka och skakade på huvudet åt katten, vars kroppshydda täckte halva köksbordet.

"Han är så hård i magen", sa hon och satte tänderna i riskakan.

"Märkligt", sa Ola utan att se upp från morgontidningen.

"Om han spelar tennis igen borde han ju få fart på tarmarna också."

"Jag menade Smutten", sa EvaBritt surt och reste sig upp.

"Ikväll är jag på yoga, du får värma resterna från igår."

Ola nickade och fortsatte att läsa artikeln om *Problemen som grumlar Nokias glädje*. Egentligen brydde han sig inte det minsta om vare sig mobiltelefoner eller om Nokia, men titeln om grumlad glädje hade lockat honom och nu kunde han inte sluta att läsa.

"Hörde du vad jag sa", sa EvaBritt och hällde upp mer kaffe i de turkosa morgonkopparna. "Jag är inte hemma ikväll."

"Bra", sa Ola och vek ihop tidningen.

”Jag hämtar nog en pizza på vägen hem.”

”Du måste tänka på kolesterolet, Bengt Lövberg fick ner sitt när han och Irma blev veganer.”

3

Socialkontorets lokaler på plan 3 i Turebergshuset i Sollentuna glittrade av adventsstakar och bordsgrannar. Vid ett fönsterbord i det folktomma fikarummet satt socialsekreterare Jannika Fredlund och doppade grisformade pepparkakor i sitt eftermiddagskaffe, medan hon tittade ut över snöfallet.

Om två veckor var det jul. Nåväl, tre veckor var det väl snarare. Den 28 december skulle de resa iväg, hon och Samuel. En hel månad i Indien. En hel månad utan att behöva stiga upp klockan sex och släpa sig till det här stället, tänkte Jannika och blev så ivrig över tanken att ett grishuvud bröts av och för ett par sekunder flöt runt i det beigefärgade kaffet, innan det sjönk och luckrades upp. Det var väl egentligen inget större fel på vare sig kontoret eller kollegorna, men hon hade svårt att finna sig till rätta i sin roll som socialsekreterare. Helst av allt hade hon velat säga upp sig redan idag och flytta till ett varmt land i morgon. Ett ställe där alla var nöjda med sin tillvaro och lagom rika, och framför allt inte firade någon jul.

Hennes mamma hade organiserat hela julhelgen hemma i Borås. Jannika gillade inte att komma tillbaka till Borås, att se de gamla ansiktena från gymnasietiden dyka upp i varje gathörn och vara tvungen att tala om vad hon gjorde idag och med vem och hur himla lycklig och nöjd hon var med sitt arbete och liv i Stockholm. Och framför allt att behöva le och låtsas lyssna till berättelserna om de andras ännu mer ointressanta tillvaro. Tack och lov skulle de bara

stanna i tre dagar i år på grund av resan till Indien. Hon saknade sin familj, men kände ingen längtan efter Borås.

Jannika rörde runt med skeden i pepparkakssörjan på koppens botten, åt upp den och reste sig upp från bordet. Snart fick hon gå hem för dagen.

Som så ofta på hemvägen var pendeltåget mot Märsta försenat med sju minuter. Hon satte sig ner på en bänk och tände en cigarett, utan att bry sig om den äldre kvinnans demonstrativt sura kroppsspråk bredvid.

Ett varmt land där man inte firar jul och där man får röka ifred var man vill, mumlade Jannika högt för sig själv och försökte att visualisera sig själv och Samuel iklädda fladdrande orangefärgade tunikor på en vit sandstrand. Det gick sådär.

Kvinnan bredvid henne blängde surt och snart rullades en barnvagn fram med ett litet rödkindat ansikte som sorgset tittade på henne under lugg.

"Elliott har astma, men sånt kanske inte du bryr dig om", sa en lönnfet man i duvblå täckjacka.

Jannika antog att mannen var den stackars Elliotts pappa och att han inte ljög om sin sons hälsa.

"Visst."

Hon fimpade på marken och reste sig upp från bänken och gick iväg längs perrongen. Till sin lättnad såg hon att tåget skulle komma om en minut.

"Du får väl söka ett nytt jobb om några år", sa Samuel när de senare samma kväll stod i köket och förberedde middagen.

"Erfarenheten är ju bra, du måste ju börja någonstans."

Jannika visste att han hade rätt. Samtidigt var de så olika hon och Samuel. Han berördes inte på samma sätt av miljöer eller av andra människors problem. Han gjorde sitt och märkte knappt det som omgav honom och skulle

antagligen kunna stanna kvar på samma arbetsplats i trettio år utan att varken gräla eller bli vän med någon.

"Du begriper inte", sa Jannika och menade det.

"Jag vill inte arbeta som socialarbetare alls, jag vill inte representera ett system som beviljar eller avslår människors förfrågningar om pengar. Vara hantlangare åt nån matoch kläddomare. Du får väl en ny jacka då okej, men nej tyvärr, byxorna kan du ha i ett par månader till och dina barn får väl frysa lite, sånt är livet. Det är ju vidrigt."

Samuel skakade på huvudet och rörde runt träsleven i den fräsande köttfärsen.

"Tror du inte att jag får dåligt samvete på jobbet ibland?" Han viftade med träsleven i luften. "Tror du att det bara är du som tvingas göra människor ledsna och arga?"

"Du jobbar på Skopunkten", sa Jannika trött och ställde fram tallrikar på köksbordet.

"I värsta fall finns inga halvnummer."

Jannika Fredlund gick till sängs med en klump i halsen. Tankarna for runt i henne och blandades med de sura uppstötningarna efter tacomiddagen.

Samuel begrep inte situationen hon befann sig i. Studielånet skulle ta henne hela livet att betala av. Att skaffa sig skulder för en utbildning som man efter fyra terminer inser är helt fel för en, kunde man göra någonting mer korkat?

Hon hade ändå pluggat klart och dessutom fått en fast anställning bara fem månader efter examen. Nu hade hon arbetat i nio månader på Socialkontoret i Sollentuna och det handlade inte längre om att vänja sig, det handlade om att hon var fel person för jobbet.

Härom veckan hade hon fått sitt tredje anonyma hotsamtal. Ingenting att oroa sig för, sa personalchefen. Hör till vardagen. Likväl tyckte hon att det kändes olustigt att det fanns upprörda människor där ute som ansåg att

hon hade förstört deras liv, som visste var hon fanns och som enligt dem själva inte hade mycket att förlora.

Du överdriver, sa kollegor när hon berättade om de arga samtalen. Du måste lära dig att inte ta allting så personligt.

När klockan var halv tre somnade Jannika Fredlund äntligen, men drömde oroliga drömmar där hon och hela hissen i Turebergshuset rasade ner i underjorden.

Vid kvart över sex väcktes hon av det obehagliga ljudet från väckarklockan och lekte en stund med tanken på att sjukskriva sig. Samuels mumlande om karensdagar och reskassa fick henne dock att överge tanken på att stanna hemma och att istället med grusiga ögon och blytung ben masa sig upp ur sängen och ställa sig under duschen.

När hon två minuter i sju gick ut genom porten på Kyrkvägen 30 och började promenera ner mot pendeltågsstationen kände hon sig fortfarande inte vaken. Det snöade ymnigt och var glashalt. Den fula öronlappsmössan som hon hade fått av Samuel i födelsedagspresent i oktober, och då inte alls hade uppskattat, hade redan blivit flitigt använd denna kalla höst.

4

Årets julbelysning i form av silverfärgade bollar med vingar hade kommit på plats på Sveavägen. Lena Bornedahl korsade Hötorget i så pass hög fart som hennes broddar tillät henne och fortsatte ner mot Saluhallen.

Som vanligt hade ingen av kollegorna haft tid att luncha, men hon behövde komma ut ur modulen och få andas lite frisk luft, om så bara i en halvtimme.

Det fanns gott om tid för att handla julklappar till barnbarnen, eller hade de bestämt att det inte skulle vara några julklappar i år? Hon hade märkt att vissa saker var svåra att minnas numera. Du borde kolla upp det där med minnet, hade hennes dotter Sofia sagt. Lena hade hållit med för fridens skull, men tänkt att det var det sista hon tänkte göra. Att få glömma saker, så länge det inte blev demens av det hela, kändes i mycket som en ren gåva.

I kön vid falafelförsäljaren fick hon syn på Galningen. Han kallades så av de andra på kontoret. Själv var hon inte direkt rädd för honom, men reagerade ändå med att försöka att göra sig så osynlig hon kunde.

Galningen hette Stefan Lind och var i femtiofemårsåldern och långtidsarbetslös. Ingenting speciellt med det, om det inte vore för att han hade fått för sig att det nu var just hon, Lena Bornedahl, som var huvudorsaken till att han inte lyckades få något jobb.

Han hade hoppat av gymnasiet och börjat arbeta på ett företag inom vitvarubranschen där han blivit kvar i trettiosex år. När företaget härom året köptes upp, köptes

han ut och insåg snart att det inte var så lätt att hitta ett nytt arbete.

Egentligen hade Lena hittat flera möjliga arbeten åt honom, men under provanställningarna lyckades Stefan Lind alltid med konststycket att bli osams med sina kollegor och chefer efter i genomsnitt en vecka. Så hade han hamnat i job- och utvecklingsgarantin, men struntat i att rapportera in sökta jobb och fått alla varningar och avdrag man enligt regelverket kunde få. Slutligen hade han fått för sig att allting som gick snett var hennes, Lena Bornedahls fel.

Så länge han inte hotar mig, hade hon sagt i början. Sedan, när hoten hade kommit; så länge han inte blir fysiskt aggressiv.

Nu kände hon hjärtat rusa i bröstkorgen och hur det började att svaja under fötterna. Efter ett par minuter i falafelkön smet hon iväg och lämnade Saluhallen. Det började bli löjligt att inte erkänna att hon uppenbarligen var rädd för honom.

"Är det inte dags att polisanmäla Galningen nu?" Lena satt mittemot sin kollega Majsan och skakade på huvudet.

Hon ångrade direkt att hon hade berättat om incidenten nere i Saluhallen.

Majsan torkade bort några kaksmulor från munnen och ryckte på axlarna.

"Så länge du inte känner dig rädd, men jag gillar honom inte, förr eller senare kommer han att bli farlig."

Lena nickade. Hon hade inte berättat för någon på jobbet att Stefan Lind hade skickat flera hotbrev till hennes hemadress. Kurt hade läst dem och blivit upprörd och hon hade lovat sin man att polisanmäla om det fortsatte. Nu hade hon inte fått något brev på en dryg månad.

Det stora problemet var att Stefan Lind snart skulle bli utförsäkrad. Då skulle hon bli tvungen att hänvisa honom

till Socialen. Det var trots allt en stor skillnad mellan att ha akassa och att ha socialbidrag, inte minst för självbildens skull.

På vägen tillbaka till kontoret på Tunnelgatan hade hon flera gånger sett sig om över axeln, men Stefan Lind hade inte syntts till.

Det lilla av dagsljus hon hade lyckats fånga på lunchrasten räckte i en kvart, sedan började hon att gäspa under lysrörens skarpa sken.

"Dom funkar inte, eller hur?"

Majsan nickade upp mot de nyinstallerade dagsljuslysrören som skulle skänka lunchrummet en känsla av att befinna sig utomhus.

"Nej, jag tror inte det", sa Lena och gäspade igen. Nu var det dags för tre kundmöten på raken och hon hade ingenting nytt att meddela någon av de tre människorna.

"Ska ni resa bort nånstans över julen?" frågade Majsan och reste sig upp.

"Jag hoppas verkligen det", sa Lena och glömde att fråga Majsan vad hon skulle göra.

Först några minuter senare, när hon satt inne i sitt rum, kom hon på att hon borde ha frågat och visat lite intresse. Kanske borde hon kolla upp minnet ändå, som Sofia hade sagt, men det var så mycket annat som kändes viktigare. Hon sprayade två vattenduschar på den sorgsna yuccapalmen som inte verkade reagera och gick ut för att hämta eftermiddagens första kund.

"Det kallas internplacering", sa Lena och försökte att ha ett positivt tonfall. Den medelålders kvinnan mittemot henne såg misstänksam ut.

"Det låter ju som fängelse, vad innebär det?" Lena lutade sig fram och antog empatiposen. Hon hatade dessa samtal. I början av sin karriär hade hon känt sig nyttig och viktig; sann faktiskt. Som om hon använde sitt liv till

samhällets gagn. Nu kändes det mest som ett radband av charader, där hon lurade både sig själv och de som kom till henne för att få hjälp. Den stora frågan var väl till vems gagn dessa charader framfördes? Hon hörde sin egen röst säga något hon aldrig tidigare hade sagt:

"Det innebär bara att du är hemma, och söker jobb."

"Inget nytt alltså?"

"Nej."

Tystnaden kändes lång, men varade bara i ett par sekunder.

"Men kämpa på, det kommer att vända."

Hon kunde inte låta bli att säga det, det gick av bara farten, fast hon hörde hur ihåligt det lät.

Klockan halv fem var hon klar med kunderna och satte sig för att gå igenom mejlen. Inget hotmejl, redan det kändes bra. En inbjudan till ett seminarium hos Polisen i Solna den 11 december. "Hot och trakasserier inom offentlig sektor."

Lena läste igenom texten och slängde mejlet, det kändes onödigt. Så tittade hon på morgondagens och fredagens möten och skulle precis stänga av datorn när ett nytt mejl dök upp. Listan över de av hennes kunder som skulle bli utförsäkrade inom december innehöll ett tiotal namn, varav ett stod ut: Stefan Lind. Nästa vecka skulle hon alltså vara tvungen att träffa honom och ge honom beskedet om att det hädanefter var socialkontoret i Sollentuna han skulle vända sig till.

Lena kände sig lätt illamående vid bara tanken.

Ola Nordgren satt i bilen och tänkte på Mentala Mona. Han hade läst på löpsedlarna i förra veckan att en man hade kommit in på en myndighet i Finland och öppnat eld. Sådant kunde ske. Just Mona Malmsten kändes väl inte precis som något fysiskt hot, men man visste aldrig.

Han stoppade ner handen i skumtomtepåsen och tog två tomtar på en gång. Att vid sextioett års ålder sitta och smygäta godis i bilen kändes tragikomiskt, precis som hela hans liv generellt.

Så gick tankarna som alltid vidare till EvaBritt och hennes hälsofixering. Antagligen handlade det mest om rädsla inför det egna förfallet. Sedan det eviga tjatet om Bengt Lövberg, som om mannen vore något slags förebild.

Ola hade spelat golf tillsammans med Bengt Lövberg i flera år och visste det mesta om hans älskarinnor och solkiga leverne. Irma Lövberg var en bedragen kvinna, men det verkade EvaBritt, som enligt egen utsago var så socialt lyhörd, inte ha begripit. Nu hade Bengt Lövberg som i ett trollslag förändrats, men Ola kände sig inte alls övertygad av förvandlingen.

Han kände ilskan rinna till igen och svängde ut på Bergslagsvägen med bultande tinningar. Om man hade vetat hur ens liv skulle bli när man var femton, då hade man antagligen hoppat av redan då, tänkte han och slet huvudet av den sista skumtomten.

Inne på huvudkontoret i Solna hade julpyntet nått nya höjder, bokstavligt talat. En tre meter hög gran hade placerats i entrén, klädd med stora glittrande svarta kulor.

"Vem fan kom på att ha svarta julgranskulor?"

"Står du här och pratar med dig själv?"

Dunken i ryggen var onödigt hård.

Ola Nordgren log ansträngt mot Peter Jonsäter och gick med honom bort till hissarna.

"Jaha, några fler samtal från Mentala Mona?" Kollegan såg spritpluffsigt ut, tänkte Ola och kom på att det snart var dags för det årliga julbordet på Stallmästaregården.

"Du vet att hon har mördat sin man va?"

För ett ögonblick kände Ola hur han stelnade till. Så såg han det pluffsiga ansiktet guppa förnöjt i något slags ljudlöst skratt.

"Kul Peter", sa han och kände att han gärna hade sett kollegans huvud fastna i hissdörrarna.

Den ilska han allt oftare upplevde kändes ovan och lite skrämmande, men samtidigt skön, som om han äntligen höll på att vakna till liv igen, efter fyrtio års dvala.

"Med rätt kost kan du sakta ner åldrandet med tjugo procent." EvaBritts röst ekade inuti honom när han klev in på sitt arbetsrum. Hur hade han kunnat vara så blind en gång i tiden? Han var gift med en korkad människa. En korkad och manisk människa som borde tänka på sitt eget förfall och låta honom vara ifred. Han hade alltid varit trogen sin fru, inte ett enda snedsteg under alla dessa år. Varför kunde hon inte bara låta honom äta och göra det han ville tills det tog slut alltihop?

Fyra år kvar till pensionen, fyra år till på detta kontor. Den tanken orkade han inte riktigt med. Han låste rummet och drog ner persiennen på fönsterväggen som vette ut mot kollegorna. I nedersta lådan, väl gömd under tjocka luntor med skattetabeller och plastburkar med färgglada plastgem, låg det som hjälpte honom att ta sig igenom arbetsdagarna.

Ola lättade på slipsen, skruvade av korken och tog tre stora klunkar av whiskeyn. Så drog han ett djupt andetag och lutade sig tillbaka i kontorsstolen med en utdragen suck. Efter ett par minuters avslappning reste han sig upp: mintspray i munnen, ögondroppar och slipsen på plats igen. Nu kunde den nya arbetsdagen börja.

Tre kundmöten och tre konkursbeslut senare var det redan lunchdags. Matsalen luktade lutfisk. Ola Nordgren ogillade fisk, särskilt lutfisk.

”Inget kött idag”, sa killen bakom disken.

”Men vi brukar ju alltid ha en kötträtt, en fiskrätt och en vegetarisk.”

Killen skakade på huvudet och flinade.

”Slutserverat med kött, för er hälsas skull.”

Ola ställde tillbaka den tomma brickan och lämnade matsalen.

En tunnbrödsrulle med extra räksallad och två pucko senare satt han åter bakom sitt skrivbord och såg snön falla allt tätare utanför fönstret. Det började redan att skymma och han lät medvetet bli att titta på den nedersta skrivbordslådan. Han fick inte ändra på vanorna, inte ta till flaskan fler gånger än den på morgonen.

Människors problem var inte deras olika laster, utan deras oförmåga att kunna hantera lasterna och inte överdriva dem. Något som den där Bengt Lövberg verkade ha insett. Han hade tydligen lyckats lura alla i sin omgivning, sin egen fru inbegripen. Alla förutom Ola Nordgren, som inte var någon naiv idiot och som äntligen höll på att vakna till liv igen.

Jannika Fredlund gäspade sig igenom det timslånga föredraget mellan åtta och nio. Inte ens tre koppar kaffe kunde få henne att vakna denna morgon. Hon hade sovit illa och kunde inte släppa tanken på att hon hade valt fel utbildning och nu satt fast i ett yrke som hon kände sig främmande inför. Hur kunde hon ha gjort så fel?

Hennes mamma och pappa hade varit stolta och glada, som alltid, och snart skulle hon behöva sitta framför dem hela julhelgen och spela teater. Det kändes hemskt.

Var fjärde förälder i europeiska länder köper presenter till barnen som hen egentligen inte har råd med; var sjätte förälder skuldsätter sig för att kunna köpa presenter till sina barn.

Föredragshållaren lät fördömande och Jannikas kollegor tycktes alla hålla med om det förfärliga i skuldsättandet. Hon hade lust att ställa sig upp och fråga om de som satt och nickade åt saken inte tänkte köpa några julkappar till sina egna barn och barnbarn i år? Så om man inte har råd, vill man inte ge sitt barn en julklapp ändå? Det var inte denna situation hon hade föväntat sig när hon pluggade.

"Lyckliga du som åker till Indien."

Emily spärrade upp ögonen och log. Jannika ville vara glad över den kommande resan, men olustkänslan i kroppen gick inte att bli av med.

"Men först ska vi hem till Borås."

"Hon borde köpa julklapparna snart, inte vänta till sista dagarna före jul."

"Vad tänker du om det där med att ta lån för att köpa julklappar?"

Hon ville veta om Emily var lika cynisk som de andra, hon var trots allt ganska ny på jobbet, som Jannika själv.

"Ja, jag vet inte, men om man inte har råd kan man väl ge nåt litet, eller göra nåt själv, sticka en mössa eller så."

"Men ens barn kanske vill ha det som kompisarna får, det ville du väl själv när du var liten?"

Emily såg obekvämt ut.

"Jo, ja, men samtidigt är det viktiga väl att man äter och har kläder, inte att man får en massa prylar."

"Men ett barn resonerar väl inte så?"

Emily såg irriterad ut.

"Alltså vad vill du höra?"

Jannika kände att hon inte ville bråka med den enda av kollegorna som hon kunde prata lite med.

"Nej, jag vet inte, jag kanske överdriver. Jag sov rätt dåligt." Emily såg genast gladare ut och tog henne under armen.

"Har du sett att vi ska ha julbord här på kontoret? Kan det bli mer trist?"

Dagens första kund var en kille i trettiofemårsåldern; utförsäkrad, med två småbarn och en fru som var långtidssjukskriven.

"Hej Jimmy, välkommen, jag heter Jannika."

Efter nio månader som socialsekreterare hade hon lärt sig att känna igen ansiktsuttrycken. Det fanns tre huvudkategorier: de som skändes, de som var arga och de som var nollställda. Jimmy tillhörde den sista kategorin. Efter att ha gett honom betydligt mer än vad riktlinjerna ansåg lämpligt, kände hon sig bättre till mods. Kanske skulle hon kunna göra så, tänja lite på ramarna bara, utan

att det märktes direkt. Hon hade även gett Jimmy en extra summa till julklappar.

"Hur tänker du? Det fattar du väl att dom kommer att upptäcka att du ger mer pengar än du får göra?"

Jannika stod i snömodden utanför byggnaden och rökte och pratade i mobilen med Samuel.

"Jag vill inte bli cynisk, hellre får jag sparken."

"Jag har inte tid att prata mer nu, men du betar dig som ett småbarn."

Jannika sparkade till en liten snöhög bredvid askkoppen. Samuel hade fel. Hon betedde sig inte som ett barn och hon tänkte inte bli hjärntvättad av de andra. Ett system som ställde mat mot kläder, eller ifrågasatte en julklapp till ett barn, var inte friskt.

Hon promenerade ner till Sollentuna centrum där julhandeln redan var i full gång. Medan hon gick omkring och letade efter något lämpligt till sina föräldrar, utan att veta vad som vore lämpligt, fick hon syn på en kvinna som hon kände igen.

"Hej ... Eva, eller hur?"

Jannika log och såg hur kvinnan ryckte till.

"Ja, hej, varför är du här?"

"Jag ska kolla julklappar till mina föräldrar", sa Jannika och ångrade sig. Eva var ensamstående med tre minderåriga barn. Hon kanske inte hade råd med julklappar ens åt dem, än mindre något åt sina föräldrar. "Ja, eller kanske inte, vuxna människor borde väl inte ge julklappar till varandra, rätt onödigt", fortsatte hon.

Hon kunde höra den tomma klangen i orden som kom ur hennes mun och hon hatade att inte kunna vara uppriktig längre. Det hade redan tagit sig in i henne, giftet. Snart skulle hon vara lika cynisk och kontrollerat distanserad som alla de andra på kontoret. Åldras i takt med byggnaden

och sakta men säkert dräneras på allt av spontanitet och självrespekt.

Hon såg Eva försvinna iväg i folkvimlet så fort hon kunde. Hon var inte längre Jannika, hon var socialsekreteraren Jannika Fredlund: människan som bestämde om barnen skulle få julklappar under granen i år, eller om de fick nöja sig med mat och en varm vinterjacka.

Jannika sjönk ner på en bänk och tittade på människorna som rörde sig runt henne i olika tempon; stretande vidare mot vad? Hon hade kunnat välja att bli vad som helst som inte var detta. Bibliotekarie, optiker, fotvårdare: det var alla bra yrken där kunderna blev glada och nöjda. Att få sin lön varje månad för att man nekade eller beviljade pengar till behövande var obehagligt. Smutsiga pengar som med tiden skulle göra henne till en smutsig människa och sedan?

Jannika kände ögonen bränna till. Lunchrasten var slut om tio minuter. Hon lät tårarna rinna och halvsprang genom tunneln bort mot Turebergshuset. Det var skönt att gråta och springa samtidigt, som om hon fortfarande hade någonting levande inuti sig. Någonting rent.

Lena och Kurt hade gift sig 1981. Då var hon tjugosex år och övertygad om att hennes liv skulle bli så mycket mer meningsfullt än hennes föräldrars. Nu, snart fyrtio år senare, kände hon sig alltmer uppgiven och på något sätt lurad, men lurad av vem?

"Är det inte bättre att vi bara stannar hemma? Vi kan ju ta promenader ner till vattnet om du vill, och snö finns det ju här också."

Lenas idé om att hon och Kurt skulle kunna åka bort under julhelgen föll som väntat platt till marken. Han tyckte om sina vardagsrutiner och lämnade hemmet över natten bara i nödfall.

Lena dukade av köksbordet och tittade på sin egen spegelbild i köksfönstret. Det var en ovana hon hade, att alltid spegla sig i fönsterrutor. Var det där verkligen hon själv? Även köket såg främmande ut. Såg hon verkligen ut sådär inför andra människor?

"Är du sur?"

Nu såg hon även Kurt reflekteras i ett av köksfönstrets nedre hörn.

"Nej, bara trött, existentiellt trött."

"Ska vi ta kaffet framför teven?"

"Bara ett par dagar, för att byta miljö?"

Kurt tittade på sin fru under ett par sekunder av förvirring.

"Jaha, åka bort menar du."

"Ja, vi kunde ju åka i mellandagarna. Jag har hittat flera mysiga ställen, inte långt från stan."

"Men Sofia vill lämna pojkarna hos oss, hon och Niclas tänkte åka skidor."

Lena stannade upp.

"Jaha, när bestämdes det?"

Lena kände sig irriterad. Sofia gick ofta bakom ryggen på henne när det gällde barnvakt. Inte för att hon inte älskade sina barnbarn lika mycket som Kurt gjorde, men hon skulle verkligen behöva komma bort från alltihop i ett par dagar. Var det så mycket begärt?

"Vi pratade för ett par dagar sen. Hon och Niclas är stressade, så dom behöver komma bort ett par dar sa hon."

Senare samma kväll satt Lena tillsammans med Kurt och tittade på teve, ett reportage om självmord i arbetslöshetens spår.

"Ska du inte plocka fram änglaspelet?"

Kurt såg frågande på sin fru.

"Det är ju inte klokt med självmorden, har du sett?" Kurt kastade en blick på teverutan och såg åter på sin fru:

"Men vi brukar ju ha änglaspelet ovanpå teven till advent."

Lena satt och tänkte på Stefan Lind, men hon ville inte berätta för Kurt om utförsäkringen. Kanske borde hon inte ta mötet med Stefan Lind ensam. Personalchefen hade bestämt att de alltid skulle vara två handläggare vid denna typ av svårare samtal, men hon ville inte vara rädd. Hon vägrade att vara rädd för människor.

"Vad gör du? Jag ser ju på programmet."

"Jag monterar änglaspelet."

Lena suckade och drack upp det sista av glöggen. Kurt hade varit en vanemänniska redan som ung, men hon hade inte förväntat sig att det skulle bli så här.

"Jag tror att jag tar en promenad, jag behöver lite luft."